

BÖLÜM 25

Bakım Yükü: Formal ve İnfomal Bakım

Satı DİL¹
Tuğba YILDIRIM²

Öğrenme Hedefleri

1. Formal bakım kavramını tanımlayabilme
2. İnfomal bakım kavramını açıklayabilme
3. Bakım yükü kavramını tanımlayabilme
4. Yaşlı bakımında bakım yükünü etkileyen faktörler ile ilgili farkındalık kazanabilme
5. Yaşlı bakımında bakım yükünü önlemeye yönelik müdahaleleri sıralayabilme

Bölüm Başlıkları

Giriş

Yaşlılık Döneminde Bakım Gereksinimleri: Formal ve İnfomal Bakım

Formal ve İnfomal Bakım Yükü

Yaşlı Bakımında Bakım Yükünü Etkileyen Faktörler

Yaşlı Bakımında Bakım Yükünü Önlemeye Yönelik Müdahaleler

Örnek Vaka

Gözden Geçirme Soruları

Kaynaklar

¹ Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, satidil@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-5952-9190

² Arş. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, tugbayildirim@karatekin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0249-0309

5. Aşağıdaki maddelerden hangisi/hangileri bakım yükünü önlemeye yönelik müdahaleler arasında yer almaktadır?

I. Bakım verenlerin bireysel özbakımını artıracak ve yüklerini azaltacak faaliyetler (egzersiz, dinlenme vb.) hakkında bilgi verilmesi ve bireylerin bu faaliyetlere yönlendirilmesi

II. Formal ve informal bakım verenlere yaşlı bireylerin özellikleri, yaşlıyla iletişimi etkileyen faktörler, yaşlı bireyin hastalığı ve bu hastalığın bakımı hakkında danışmanlık verilmesi

III. Bireylerin bakım yükünü artıran faktörlerle ilgili farkındalıklarının artırılması ve bu bireylere uygun çözüm önerilerinin sunulması

A) Yalnız II

B) II-III

C) Yalnız I

D) Yalnız III

E) I-II-III

Cevap Anahtarı: 1-B; 2-D; 3-D; 4-C; 5-E

Kaynaklar

- UNFPA Türkiye, 2022. *Dünya nüfusu 15 kasım 2022'de 8 milyar nüfusa ulaşacak*. [Online] <https://turkiye.unfpa.org/tr/dunya-nufus-gunu-2022-bb> [Erişim tarihi: 10.05.2023]
- TÜİK. *İstatistiklerle yaşlılar, 2021*. [Online] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaşlılar-2021-45636> [Erişim tarihi: 19.04.2023]
- Çunkuş N, Yiğitoğlu GT, Akbaş E. Yaşlılık ve toplumsal dışlanma. *Geriatrik Bilimler Dergisi*. 2019; 2(2): 58-67.
- DSÖ, 2021-2030 *sağlıklı yaşlanmanın on yılı temel raporu yayınladı*. [Online] <https://www.healthworldnews.net/dso-2021-2030-saglikli-yaslanmanin-on-yili-temel-raporu-yayinladi/> [Erişim tarihi: 19.04.2023]
- Çakır Ö, Atalay G. Afetlerde özel gereksinimli grup olarak yaşlılar. *Resilience*. 2020; 169-186. doi: 10.32569/resilience.630540
- Ak M. Yaşlılık olgusu üzerine uygulamalı bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2016; 9(42): 1019-1028.
- Akgün S, Bakar C, Budakoğlu İ. Dünya'da ve Türkiye'de yaşlı nüfus eğilimi, sorunları ve iyileştirme önerileri. *Türk Geriatri Dergisi*. 2004; 7(2):105-110.
- Cortis JD, Kendrick K. Nursing ethics, caring and culture. *Nursing Ethics*. 2003; 10(1): 77-88. doi: 10.1191/0969733003ne5760a
- Ayvat İ, Atlı Özbaş A. Yaşlı kanser hastalarının destekleyici bakım gereksinimleri: Gereksinimler de yaşlanıyor mu? *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2021; 8(1): 93-100.

10. Küçük U, Karadeniz H. Yaşlanmaya bağı bireylerde görülen fizyolojik, ruhsal, sosyal değişiklikler ve korunmaya yönelik önlemler. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi* 2021; 14(2): 96-103.
11. Ayrancı Ü, Köşgeroğlu N, Yenilmez Ç, et al. Eskişehir’de yaşlıların sosyoekonomik özellikleri ve sağlık durumları. *Sürekli Tıp Eđitimi Dergisi*. 2005; 14(5), 113- 119.
12. Mooruth, D. (2021). *Validation d’un programme de stimulation sensori-motrice face aux situations de handicap émergentes lors du vieillissement* (PhD Thesis) Psychologie. Université Paul Valéry - Montpellier III, Français.
13. Sönmez S, Bayık Temel A, Kıray Vural B. Yaşlılarda beslenme sağlığını etkileyen faktörler: Balıkesir ili göçmen konutları beldesi örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2007; 12(12): 33-46.
14. Çavuş, FÖ. (2013). *Yaşlılara yönelik evde bakım hizmetlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
15. Fadilođlu Ç. *Evde bakım hizmetlerinin gelişimi ve önemi*. Amasya: Göktuđ Basım Yayın ve Dağıtım; 2013.
16. TÜİK. Yaşam memnuniyeti araştırması, 2022.[Online] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2022-49691> [Erişim tarihi: 10.05.2023]
17. Moser DK, Dracup K. Role of spousal anxiety and depression in patients’ psychosocial recovery after a cardiac event. *Psychosomatic Medicine*. 2004; 66(4): 527-532.
18. Türten Kaymaz T. Psychosocial adjustment to disease in individuals with diabetes. *Journal of Psychiatric Nursing*. 2016; 7(2): 61-67.
19. Özel Kızıl ET. Geropsikiyatri. Bozkurt A (Çev, Ed). *Kaplan Sadock Psikiyatri: Davranış Bilimleri/Klinik Psikiyatri* içinde Ankara : Güneş Tıp Kitabevleri; 2016. s. 1334-1341.
20. Bakx P, de Meijer C, Schut F, et al. Going formal or informal, who cares? The influence of public long-term care insurance: The influence of public long-term care insurance. *Health Economics*. 2015; 24(6) :631-43.
21. Aşilar RH, Yıldırım A. Yaşlı sağlığında psikiyatrik rehabilitasyon hizmetleri. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği Özel Sayısı*. 2022; 8(2): 81-91.
22. Ydstebø AE, Benth JS, Bergh S, et al. Informal and formal care among persons with dementia immediately before nursing home admission. *BMC Geriatrics*. 2020; 20(1): 296. doi: 10.1186/s12877-020-01703-8
23. Atagün M, Balaban O, Atagün Z, ve ark. Caregiver burden in chronic diseases. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*. 2011; 3(3): 513-552.
24. Chiao CY, Wu HS, Hsiao CY. Caregiver burden for informal caregivers of patients with dementia: A systematic review. *International Nursing Review*. 2015; 62(3): 340-350. doi: 10.1111/inr.12194
25. Garcés J, Carretore S, Ródenas F, et al. A review of programs to alleviate the burden of informal caregivers of dependent persons. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2010; 50(3): 254-9. doi: 10.1016/j.archger.2009.04.012
26. Hinojosa MS, Zsembik B, Rittman M. Patterns of informal care among Puerto Rican, African, American and white stroke survivors. *Ethnicity & Health*. 2009; 14(6): 591-606.
27. Bianchi M, Flesch LD, Alves EVDC, et al. Zarit burden interview psychometric indicators applied in older people caregivers of other elderly. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*. 2016; 24: 2835.

28. İnci, FH. (2006). *Bakım verme yükü ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği*. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
29. Girgis A, Lambert S, Johnson C, et al. Physical, psychosocial, relationship, and economic burden of caring for people with cancer: a review. *Journal of Oncology Practice*. 2013; 9(4): 197-202.doi: 10.1200/JOP.2012.000690.
30. Şirzai H, Delialioğlu SÜ, Sarı İF, ve ark. İnme ve bakım verme yükü. *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Bilimleri Dergisi*. 2015; 18:162-169.
31. Yiğit, S. (2004). *Evde bakım hizmetlerinde müşteri memnuniyeti* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
32. Kim MD, Hong SC, Lee CI, et al. Caregiver burden among caregivers of Koreans with dementia. *Gerontology*. 2009; 55(1): 106-13. doi: 10.1159/000176300
33. Sinforiani E, Pasotti C, Chiapella L, et al. Differences between physician and caregiver evaluations in Alzheimer's disease. *Functional Neurology*. 2010; 25(4): 205-9.
34. Türken Gel K, Tokur Kesgin, M. İnfomal bakım verenlerin bakım yüküne ilişkin hemşirelerin görüşleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017; 20(4): 267-278.
35. Altay B, Erkurun H, Aydın Avcı İ. Alzheimerlı hastaya bakım verenlerin bakım yükü ve etkileyen faktörler. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018; 3(2): 1-8.
36. Gallagher D, Ni Mhaolain A, Crosby L, et al. Self-efficacy for managing dementia may protect against burden and depression in Alzheimer's caregivers. *Aging & Mental Health*. 2011; 5(6): 663-70. doi: 10.1080/13607863.2011.562179.
37. Ateş E, Canyılmaz E, Çakır NG, ve ark. Kanser hastalarının ve onlara bakım veren kişilerin depresyon ve anksiyete durumlarının değerlendirilmesi. *Ankara Medical Journal*. 2018;18(1): 61-67. doi: 10.17098/amj.408965
38. Eğilli CS, Sunal N. Demanslı hastaya bakım verenlerin bakım yükü ve etkileyen etmenlerin belirlenmesi. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*. 2017; 3(2): 83-91. doi: 10.5222/jaren.2017.083
39. Karabağ, H. (2007). *Evde sağlık bakım hizmetlerinin Türkiye'de uygulanabilirliğine ilişkin hekimlerin görüşleri ve kardiyoloji hastaları için hastane destekli evde bakım hizmetleri model önerisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
40. Eppers L, Goodall D, Harrison BE. Caregiver burden among dementia patient caregivers: a review of the literature. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 2008; 20(8): 423-428. doi: 10.1111/j.1745-7599.2008.00342.x
41. Huang SS, Lee MC, Liao YC, et al. Caregiver burden associated with behavioral and psychological symptoms of dementia (BPSD) in Taiwanese elderly. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 2012; 55(1): 55-59. doi: 10.1016/j.archger.2011.04.009
42. Hazelhof TJ, Gerritsen D L, Schoonhoven L, et al. "The educating nursing staff effectively (TENSE) study": Design of a cluster randomized controlled trial. *BMC Nursing*, 2014; 13(46): 1-11. doi: 10.1186/s12912-014-0046-6
43. UNDESA *World Social Report 2023*. [Online] <https://www.un.org/development/desa/dspd/world-social-report/2023-2.html> [Erişim tarihi: 21.04.2023]
44. 2022 UNIDOP *on the "Resilience of older persons in a changing world"* [Online] <https://social.desa.un.org/issues/ageing/events/2022-unidop-on-the-resilience-of-older-persons-in-a-changing-world> [Erişim tarihi: 21.04.2023]
45. Işıkhan V. Kurumda çalışan yaşlı bakım elemanlarının bakım yükünü etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2018; 29(1): 1-26.
46. Erkan H., Altuntaş M. Evde sağlık hizmeti alan hastalarda bakım yükünün değerlendirilmesi. *Ankara Medical Journal*. 2019; 19(3): 591-601.

47. Özer S. Family/Caregiver burden in heart failure. *Turkish Journal of Cardiovascular Nursing*. 2010; 1(1): 3-7. doi:10.5543/khd.2010.001
48. Gönen Şentürk, S. (2016). *Demanslı bireylere bakım veren aile üyelerine uygulanan destek grup sürecinin bakım veren yüğü ve psikolojik dayanıklılık düzeyi üzerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi)Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.